

สรุปคำบรรยายโครงการอบรมเชิงวิชาการ เรื่อง “การฝึกอบรมวิชาครู รุ่นที่ 5 (1/2562)”

หัวข้อ “การประยุกต์ใช้จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้”

โดย ผศ.ดร.มนัสนันท์ หัตถศักดิ์

เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2562

ณ ห้องบรรยาย 3 อาคารอำนวยการ ชั้น 3

การเป็นครูวิธีการถ่ายทอดวิชาความรู้ที่หลากหลายให้แก่ศิษย์ สามารถวิเคราะห์ได้หลายประเด็น คือ

1. ภาระหน้าที่ของครู บทบาทหน้าที่ของอาจารย์มีหลากหลาย ในขณะที่อยู่ที่บ้านอาจารย์เป็น ลูก/พ่อ/แม่/สามี/ภรรยา พอมาอยู่ที่มหาวิทยาลัยเป็นอาจารย์/เพื่อนร่วมงาน ภายใต้อาชีพนี้มีบทบาทหน้าที่หลากหลาย ทุกบทบาทหน้าที่จะต้องทำให้มีความสมดุล
 2. ความหนักแน่นของจิตใจครู มั่นคงในอาชีพ
 3. ครูจะต้องเป็นคนที่ที่ความหนักแน่นทางจริยธรรม สามารถดำรงอยู่ในคุณความดีเอาชนะอำนาจใฝ่ต่ำได้
- “ครู” นับเป็นปูชนียบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการให้การศึกษาเรียนรู้ ทั้งในด้านวิชาการ และประสบการณ์ ตลอดเป็นผู้มีความเสียสละ ดูแลเอาใจใส่ สอนอบรมให้เด็กได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญา อันเป็นหนทางแห่งการประกอบ อาชีพเลี้ยงดูตนเอง รวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติ ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

อาจารย์เป็นบุคคลที่มีองค์ความรู้จากศาสตร์วิชาที่ได้ศึกษามา(องค์ความรู้ด้านบริหารธุรกิจ /องค์ความรู้ด้านเภสัชศาสตร์/พยาบาลศาสตร์) และสามารถส่งต่อองค์ความรู้นั้นให้ลูกศิษย์ แต่สิ่งที่มหาวิทยาลัยอบรมเพิ่มเติมให้ เช่น การให้คำปรึกษา จิตวิทยาในการสอน ทักษะการสอน ฯ สิ่งเหล่านี้คือแขนง เป็นเครื่องมือที่ครบครันที่สามารถนำไปใช้ดูแลสั่งสอนศิษย์ให้ครบถ้วน

กิจกรรมที่ 1 เลโก้ (1 เซท จำนวน 10 ชิ้น)

คำสั่ง 1. ให้ต่อเป็นรูปอะไรก็ได้ เปรียบเหมือนตัวเอง พร้อมนำเสนอ

ผลที่ได้ อาจารย์แต่ละท่านมีการเปรียบเทียบตนเองและสิ่งที่ต่อเลโก้ มันแสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง/มุมมองต่อตนเองและลูกศิษย์

กิจกรรมที่ 2 สำรวจตนเอง เพื่อความเข้าใจตนเอง

สำรวจตนเอง เพื่อความเข้าใจตนเอง

ลักษณะของท่าน	ใช่ท่านแน่ๆ 2	บางครั้งใช่ 1	ไม่ใช่ 0
1. ท่านมักจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น หากมีผู้อื่นร้องขอหรือหากว่าท่านมั่นใจในประเด็นดังกล่าว			
2. ท่านมักนั่งเงียบมากกว่าจะยืนยันสิทธิของตน			
3. ท่านไม่ชอบให้สิ่งต่างๆเปลี่ยนแปลงบ่อย			
4. ท่านมักถามก่อนที่จะบอก			
5. ส่วนใหญ่แล้วถือว่าท่านมีความอดทน			
6. ท่านมักจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นแม้ว่าจะไม่มีใครขอร้องหรือท่านจะไม่แน่ใจ			
7. ท่านมักจะยืนยันสิทธิมากกว่าที่จะนั่งสงบเงียบ			
8. ท่านชอบที่จะเปลี่ยนแปลงบ่อยๆรู้สึกเบื่อหน่ายถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้น			
9. ท่านมักจะบอกก่อนที่ถาม			
10. ส่วนใหญ่แล้วท่านถือว่าเป็นคนที่ไม่ค่อยมีความอดทน			
11. ท่านพยายามควบคุมอารมณ์ของตนเอง			
12. ท่านมักจะสนใจข้อเท็จจริง หลักเหตุและผล			
13. ท่านมักจะทำตัวเป็นทางการและจริงจัง			
14. ท่านมักให้ความสำคัญต่องานก่อนการผูกมิตรและสร้างสรรค์			
15. การทำความรู้จัก หรือสร้างความคุ้นเคยกับท่านเป็นเรื่องยาก			
16. ท่านมักจะแลกเปลี่ยนแสดงออกถึงความรู้สึกของท่านอย่างเปิดเผย			
17. ท่านมักจะสนใจคนและความรู้สึก			
18. ท่านมักแสดงความเป็นมิตรและผ่อนคลาย			
19. ท่านมักจะผูกมิตรและสังสรรค์ก่อนลงมือทำ			
20. การทำความรู้จัก หรือสร้างความคุ้นเคยกับท่านเป็นเรื่องง่าย			

รวมคะแนน

ข้อ	ลักษณะที่	คะแนนรวม
1-5	1	
6-10	2	
11-15	3	
16-20	4	

ตอบคำถามเพื่อการสำรวจตนเอง

ข้อ	ลักษณะที่	สัตว์
1-5	1	กระทิง
6-10	2	นกอินทรี
11-15	3	หมี
16-20	4	หนู

1. กระทิง

ทำอะไรที่ทำหาย มีปัญหาไม่สามารถที่จะอยู่หนึ่งได้ต้องรีบดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น หากเกิดปัญหานี้กับพวกพ้องจะรีบแก้ไขนั้นแล้วจะรู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถแก้ไขปัญหานั้นๆให้เพื่อนได้ ด้านนักศึกษาการทำกิจกรรมกลุ่มนักศึกษาจะส่งตัวแทนมาสอบถามหรือปรึกษางานกับอาจารย์แทนเพื่อนทั้งกลุ่ม รักความยุติธรรมและมีความมั่นใจ แต่บางครั้งอาจจะทำให้ดูก้าวร้าว และอาจจะมีกรณีที่นักศึกษามีคำถามที่จะต้องการคำตอบกับอาจารย์จะเป็นในเรื่องวิชาการหรือข้อสอบ(อัตนัย)การเขียนคำตอบแบบนี้ จึงได้คะแนนแบบนี้ อาจารย์จึงต้องมีเกณฑ์คำตอบที่ชัดเจน เพื่อจะได้ชี้แจงได้ชัดเจน

2. นกอินทรี

จะมีในนักศึกษาค่อนข้างมาก ชอบสังคม ชอบพูด ทันสมัย มีความคิดสร้างสรรค์และริเริ่ม มีลักษณะเฉพาะโดดเด่นกว่าคนอื่น อยากทำทุกอย่างแต่จะหมดความตั้งใจเร็ว ไม่ชอบทำตามกฎเกณฑ์ เพราะคิดว่าไม่ทำตามกฎก็สามารถอยู่ได้ ต้องหาเหตุและผลของข้อห้ามหรือกฎนั้นให้ได้ว่าเพราะอะไร จึงจะไม่กล้าปฏิเสธ เป็นบุคคลที่มีไอเดียบรรเจิดแต่ไม่ค่อยลงมือทำ นิยมวัตถุทันสมัย หรืออุปกรณ์มีดีไซน์ กระตือรือร้นในทุกเรื่องอยากทำโน่นนี่นั่นตลอดเวลา คิดตลอดเวลา มักวางแผนเรื่องต่างๆ ตลอดเวลา แต่จะมองเป็นภาพรวม

3. หมี

ชอบความถูกต้อง เหตุผลต้องมาก่อน บ้าข้อมูล อยู่ในกฎระเบียบ ไม่ชอบไปงานเลี้ยงสรรค์ ทำอะไรช้า โดยเฉพาะเวลาที่ไม่แน่ใจ ไม่ชอบความเสี่ยง รอบคอบเสมอ วางแผนทุกขั้นตอน ชอบความสมบูรณ์แบบเป็นที่สุด ดูเข้าถึงได้ยาก เพราะยึดเหตุผลเป็นหลัก ถ้ามีการงดเรียนก็ต้องการเหตุผลอย่างชัดเจน อาจพูดทำร้ายจิตใจผู้อื่น บางครั้งจู้จี้จนน่ากลัว เรื่องเยาะมากยังกลัวความผิดพลาดจนเป็นผู้ย่ำคิดย่ำทำ หงุดหงิดมากถ้าอะไรไม่เป็นไปตามแผน หัวโบราณอาจจะไม่อารมณ์ขันเลย

4. หนู

สุภาพเรียบร้อย เอาใจใส่ เป็นผู้ฟังมากกว่าผู้พูด ชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ เวลาทำงานต้องการฟังคำสั่งที่ชัดเจน ค่อนข้างเกรงใจคนอื่น คิดก่อนพูดเก็บกด อาจจะมีอะไรน่ารัก ใส่ใจคนอื่น เช่นติดกระดาษโน้ต

ให้กำลังใจ เป็นผู้ตามที่ดีในการทำงานเป็นทีม ถ้าถูกบังคับอะไรที่ไม่มีเหตุผลอาจจะไม่ทำตาม รักความสงบ
ประสานร้อยร้าว ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงใจเย็นอดทนสูง และเก็บความรู้สึก

บทความจากหนังสือ เรื่อง เพราะเป็นวัยรุ่นจึงเจ็บปวด

หากเปรียบเทียบชีวิตเหมือนนาฬิกาในหนึ่งวัน ตั้งค่าให้อายุขัยเฉลี่ยอยู่ที่ 80 ปี ขณะนี้ชีวิตเราก็มองแล้ว
ซึ่งคำตอบที่ได้เป็นเรื่องที่ทำให้หลายคนประหลาดใจ เพราะชีวิตที่เราคิดว่าดำเนินมานานแสนนานแล้วนั้น
อาจอยู่ในช่วงเช้าตรู่ของวันก็เป็นได้ เพราะหากคุณอายุ 20 ปี นาฬิกาชีวิตของคุณจะตรงกับเวลา 6 โมงเช้า
ชีวิตเพิ่งเริ่มต้น ...หากอายุ 30 ปี นาฬิกาชีวิตจะตรงกับ 9 โมงเช้า อันถือเป็นเวลาเริ่มงานของหลายคน ...หาก
อายุ 35 ปี นาฬิกาชีวิตจะอยู่ที่ 10 โมงครึ่ง ซึ่งถือเป็นยามสายที่ร่างกายพร้อมทำอะไรหลายอย่างแล้ว ...และ
หากอายุ 40 ปี นาฬิกาชีวิตจะตรงกับตอนเที่ยง พระอาทิตย์ยังคงร้อนแรงและเหลือเวลาอีกมากมายกว่าจะ
หมดวัน ...เห็นไหมว่าชีวิตไม่ได้ดำเนินมายาวไกลจนเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้เสียหน่อย

คิม พุดถึงเรื่อง “ฤดูกาลที่ตัวคุณผลิบาน” โดยเล่าถึงดอกไม้แต่ละชนิดซึ่งผลิบานในฤดูกาลของมันเอง
ดอกบัว ดอกซากุระ ดอกกุหลาบ ดอกทานตะวัน ดอกเบญจมาศ ดอกคามิลเลีย ดอกไม้เหล่านี้ล้วนผลิบาน
อย่างงดงามในช่วงเดือนที่แตกต่างกัน ดอกไม้ต่างมีช่วงเวลาเปล่งประกายเป็นของตัวเอง เช่นกันกับคนเรา
เปรียบเสมือนนักศึกษา ที่นำความรู้ที่ได้จากอาจารย์ไปใช้ต้องใช้ให้เกิดประโยชน์ อาจระยะเวลาสั้นนับจากที่
เรียนไปกว่าจะเห็นผล ต้องผ่านกระบวนการบ่มเพาะใช้เวลากว่าที่จะมีดอกไม้จะผลิบานสวยงาม นั่นคือ
ความสุขของสายอาชีพการศึกษาที่สอนให้ศิษย์มีความรู้และสามารถทำไปใช้ได้

ทำความเข้าใจ Generations

Gen B (Baby boomers) : ค.ศ. 1946 กลุ่มคนที่เกิดช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ลักษณะคนที่มีชีวิตเพื่อการทำงาน เคารพกฎเกณฑ์ กตึกา อดทน ให้ความสำคัญกับผลงานแม้ว่า
จะต้องใช้เวลาอันกว่าจะประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังมีแนวคิดที่จะทำงานหนักเพื่อสร้างเนื้อสร้างตัว มี
ความทุ่มเทกับการทำงานและองค์กรมาก คนกลุ่มนี้จะไม่เปลี่ยนงานบ่อยเนื่องจาก มีความจงรักภักดีกับ
องค์กรอย่างมาก

Gen X (Extraordinary Generation) : ค.ศ. 1965

ลักษณะมีแนวคิดและการทำงานในลักษณะรู้ทุกอย่างทำทุกอย่างได้เพียงลำพังไม่พึ่งพาใคร มีความคิด
เปิดกว้าง พร้อมรับฟังข้อติติงเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

Gen Y (Why Generation) : ค.ศ. 1980 วัยรุ่น – วัยทำงาน

เป็นกลุ่มคนที่โตมาพร้อมกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี เป็นวัยที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่วัยทำงาน มีลักษณะ
นิสัยชอบแสดงออก มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบอยู่ในกรอบและไม่ชอบเงื่อนงำ คนกลุ่มนี้ต้องการความ
ชัดเจนในการทำงานว่าสิ่งที่ทำมีผลต่อตนเองและต่อหน่วยงานอย่างไร อีกทั้งยังมีความสามารถในการทำงาน
ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร และยังสามารถทำงานหลาย ๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน

Gen Z : ค.ศ. 2000 บ้างว่าเป็น iGeneration , internet generation หรือ Silent Generation (เจนเจียบ)

เนื่องจากการสื่อสารระหว่างคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารผ่านข้อความบนหน้าจอมือถือ หรือ คอมพิวเตอร์แทนการพูด ไม่ชอบเป็นลูกจ้าง มีความต้องการเป็นเจ้าของกิจการขนาดเล็ก มีความอิสระในตัวเองค่อนข้างสูง มีแนวทางเป็นของตัวเองชัดเจน ไม่เหมือนใคร และไม่ยอมให้ใครเหมือน

ในยุคสมัยนี้เด็กจะมีลักษณะจะให้ทำอะไรบอกและได้ลองทำ ต้องการความถูกต้อง ผู้สอนต้องทำความเข้าใจกับเด็กในสมัยนี้ว่าต้องการอะไร จิตวิทยาที่ใช้ในห้องเรียนคือ การเสริมแรง (การยืม การผายมือ การพยักหน้า) เป็นการเสริมแรงทางสังคม ในห้องเรียนอาจจะเกิดปัญหาในขณะสอน ผู้สอนต้องมีทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในห้องเรียน ผู้สอนจะมีแรงจูงใจในการเรียน เช่น เด็กเล็กอาจจะเป็นสตีกเกอร์ดาวของไวแฉกสำหรับคนที่งานส่งและดี แต่ถ้าเป็นเด็กโตอาจจะเป็นคะแนนหรือคำติชมในการทำงาน เป็นต้น ในระดับอุดมศึกษาจำนวนนักศึกษาจำนวนมากอาจจะใช้เทคโนโลยีเพื่อจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น จิตวิทยาจะเข้ามาช่วยให้ผู้สอนเข้าใจและรู้จักผู้เรียนมากขึ้น ผู้เรียนมีความหลากหลาย เช่นเด็กพิเศษ(ออทิสติก)เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ ผู้สอนต้องเตรียมพร้อมกับการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า หรือดูแลเป็นพิเศษ

อาจารย์บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป

ครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ เพราะการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงต้องใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ทันสมัย และควรมีการสรุปประเด็นสำคัญตอนท้ายชั่วโมงเพื่อช่วยให้จับข้อมูลสำคัญนั้นๆ ได้ และอำนวยความสะดวก (facilitate) การเรียนรู้ ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ หรือปฏิบัติแล้วการเรียนรู้ก็เกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า PBL (Project-Based Learning) การสอนควรจะแทรกทักษะต่างๆ เพิ่ม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา ทักษะของคนในศตวรรษที่ ๒๑ ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ไปจนถึงมหาวิทยาลัย และตลอดชีวิต คือ 3R x 7C

- 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก), (W)riting (เขียนได้) และ (A)rithmetics (คิดเลขเป็น)
- 7C ได้แก่ Critical thinking & problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)

Creativity & innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)

Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)

Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)

Computing & ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)

Career & learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

คุณลักษณะของครู/อาจารย์ในยุคศตวรรษที่ 21

1. Experience คือ มีประสบการณ์การเรียนรู้แบบใหม่ ใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น Internet, e-Mail การใช้ CD
2. Extended คือ มีทักษะการค้นหาคำรู้ได้ตลอดเวลา เพราะ เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต สามารถใช้ได้ตลอด 24 ชั่วโมง ที่ไหนก็ได้ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการหาความรู้ด้วยเทคโนโลยี
3. Expanded คือ การขยายผลของความรู้ที่นักเรียน ประชาชนทั่วไป และชุมชน สามารถถ่ายทอดความรู้ลง CD , VDO โทรทัศน์หรือบน Web เพื่อให้เกิดการเพิ่มความรู้ที่เป็นประโยชน์ของบุคลากรโดยรวม
4. Exploration คือ สามารถเลือกเนื้อหาที่ทันสมัย เอกสารอ้างอิง ค้นคว้าทั้งสาระและบันเทิง เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำมาออกแบบการเรียนการสอน จิตวิทยาจะเข้ามาช่วยว่าเด็กแต่ละกลุ่มอาจจะต้องออกแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกันออกไป เพราะการรับรู้ที่ต่างกัน มีความสนใจที่ไม่เหมือนกัน
5. Evaluation คือ เป็นนักประเมินที่ดี สามารถใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล
6. End-User คือ เป็นผู้ใช้ปลายทางที่ดี เช่น สามารถ Browse ไป Web Site ที่มีคุณค่าบนอินเทอร์เน็ตและเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อย่างหลากหลาย
7. Ethics คือ มีคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน
8. Engagement คือ ครูที่ร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความเห็น หาแนวร่วม เพื่อให้เกิดชุมชน เช่น การคุยกันบน Web ทำให้มีความคิดใหม่ๆ มีข้อเสนอแนะ เกิดชุมชนครูบน Web
9. Efficient and Effective คือ ครูที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นผู้ผลิต ผู้กระจาย และผู้ใช้ความรู้

กิจกรรม

แบ่งกลุ่ม 3 กลุ่ม

โจทย์ ลักษณะอาจารย์มหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร ที่อาจารย์อยากเป็น โดยการอธิบายเป็นรูปวาด

ความหมายที่สื่อออกมาจากภาพ

- มีความรู้ สอนให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตต่อไปได้
- เป็นแบบอย่างที่ดีกับศิษย์
- ทันสมัย ก้าวทันเทคโนโลยีและทันโลก
- ลูกศิษย์รักและเคารพ
- ที่ปรึกษาเป็นที่พึ่งพิงให้กับศิษย์
- มีบทบาทหน้าที่ที่หลากหลาย (อาจารย์/ลูก/สามี/ภรรยา/เพื่อนฯ)
- พัฒนาตัวเองและองค์กร

สรุป

การประยุกต์ใช้จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้จะช่วยทำให้เข้าใจในธรรมชาติความต้องการและความซับซ้อนของพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน และมีการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการสอน ของผู้สอนก็ย่อมแตกต่างกันออกไปกับผู้เรียนตามลักษณะนั้น หากเข้าใจถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ประสบความสำเร็จทั้งผู้สอนและผู้เรียนและบรรลุประสงค์ในชั้นเรียน รวมถึงชีวิตส่วนตัว และการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อีกต่อไป